

KIRSAL TURİZMİN GELİŞİMİ KONUSUNDA YEREL HALKIN ALGILARI: FETHİYE YÖRESİ ÖRNEĞİ

Hüseyin ÇEKEN¹, Metin UÇAR², Taner DALGIN³

Özet

Araştırmanın Amacı: Kırsal turizm üzerine yapılan bu araştırmada, Fethiye yöresinde yaşayan yerel halkın kırsal turizmin ekonomik ve sosyo-kültürel etkileriyle ilgili farkındalığının tespit edilmesi ve yerel halkın kırsal turizm aktivitelerinde yer almaya ne derece istekli ve hazır olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar: Yerel halkla yapılan mülakatlarda aktif olarak turizmde çalışan ya da yöredeki turizm faaliyetlerinin farkında olan yerel halkın, kırsal turizme sıcak baktığı, ancak kendine ait yaşam alanlarında gerçekleştirme konusunda çekimser kaldığı gözlemlenmiştir. Yerel halk, kırsal turizmin kırsal bölgelerdeki istihdam sorununa çözüm bularak, kırdan kente göçü azalttığının bilincindedir. Çalışmada kırsal turizmle ilgili benzer birçok konuda yerel halkın görüşleri özetlenmiştir. Bu çalışmadan hareketle, hükümet veya ilgili kuruluşlar tarafından gerçekleştirilecek, yerel halkın turizm faaliyetlerine katılmasına olanak sağlayacak ve kırsal turizm hakkında onları bilgilendirecek projelerin yörede kırsal turizmin gelişimini şekillendireceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal turizm, Kırsal kalkınma, Fethiye

Jel Kodu: R11, Q01

Abstract

Purpose of Study: The aims of this research are; determininig local community's (in Fethiye area) awareness about effects of rural tourism and examining the applicability of rural tourism in this area by identifying how much people are eager and ready to take a part in rural tourism activities.

Method: In this research semi-structured interview method was used as data gathering method.

Findings and Results: In interviews that were done with locals it was seen that locals who work in tourism actively or were aware of the tourism activities in the area leaned toward to rural tourism but they were abstaining in running it in their living areas. Locals were aware that rural tourism solved the employment problem in rural areas and it diminished immigration from rural into urban. This study review of locals' opinions on some subject about rural tourism. At this point, various projects to enable locals to join rural

¹ Yrd. Doç. , Muğla Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

E-mail: huseyin_ceken2001@yahoo.com

² Bilim Uzmanı , Muğla Üniversitesi

E-mail: metinfly@gmail.com

³ Öğr. Gör. , Muğla Üniversitesi, Muğla Meslek Yüksekokulu

E-mail: tanerdalgin@yahoo.com

tourism more actively and to raise locals awareness about rural tourism should be carried out by government or/and related organisations. Subsequent works may be important to shape development of rural tourism in Fethiye.

Key Words: Rural Development, Rural Tourism, Fethiye

Jel Code: R11, Q01

1. GİRİŞ

Ülkeler için önemli bir gelir kaynağı olan turizm sektörü, uluslararası ticaretin gelişmesine ve insanların yaşam standartlarının yükselmesine paralel olarak seyahat etme eğiliminin artması sebebiyle önemli gelişmeler kaydetmiştir. Turizm sektörünün, özellikle tarihi zenginlikleri ve doğal güzellikleri fazla olan ülkelerin kalkınmasında son derece önemli bir lokomotif görevi vardır. Kalkınmadaki önemli rolü sebebiyle, ülkeler kendilerine has turistik cazibeleriyle, turistleri etkileme ve daha fazla turizm geliri elde etme yarışı içindedir. Bu noktada önemli olan konu, ülkelerin sahip olduğu turistik değerlerden en uygun biçimde faydalanabilmesidir. Bu bağlamda tek bir turizm türüne (deniz-kum-güneş vb.) bağlı kalmadan farklı türlerin harmanlanıp bir arada yapıldığı veya bilinenin-alışılmışın dışında olan turizm türlerinin öne çıkarılması ülkelere bu yarışta önemli avantajlar sağlayacaktır. Turizme katılan ziyaretçilerin olağandan farklı bir deneyim yaşamak, yeni şeyler keşfetmek, farklı olanı görmek yönündeki istekleri alternatif turizm türlerine verilen önemi artırmaktadır.

İnsanların kentsel hayat tarzından bunalmaları, onları en azından tatil sürelerini kırsal bölgelerde kırsal hayat tarzını yaşantılayarak geçirmeye yöneltmektedir. Günümüzde turizm talebine bağlı olarak hızla gelişen kırsal turizm; kalabalık turizm merkezlerinden kaçmak, kırsal alanlardaki tarihi, kültürel ve doğal güzellikleri görerek dinlenmek isteyen turistler için yeni bir fırsat yarattığı gibi, aynı zamanda kırsal yörelerdeki ekonomik yapıyı güçlendirmek için yeni bir strateji olarak ortaya çıkmaktadır.

Kırsal turizm üzerine yapılan bu araştırmada, kitle turizm yapılanmasının fazla olmaması, turizmin yanında tarımın ticari amaçlı yapılması, bozulmamış kırsal alanlara sahip olması, tarım ve turizmin birleştirilerek yapıldığı kırsal turizm potansiyelinin yüksek olması gibi sebeplerle örneklem olarak Fethiye yöresi tercih edilmiştir. Bu çalışmada Fethiye yöresinde yaşayan halkın ve yerel işletmelerin kırsal turizmin ekonomik ve sosyo-kültürel etkileriyle ilgili farkındalığının tespit edilmesi ve Fethiye’de planlı bir kırsal turizm yapılanma sürecinin gerekliliğinin belirtilmesi amaçlanmıştır. Diğer bir ifadeyle, yöre halkının kırsal turizm faaliyetleri içinde yer almaya ne düzeyde istekli ve hazır olduğunu belirleyerek kırsal turizmin yörede uygulanabilirliğini araştırmak, çalışmanın odaklandığı temel noktadır.

2. BİR ALTERNATİF TURİZM TÜRÜ OLARAK KIRSAL TURİZM

Turizm arz potansiyelinin yüksek olduğu, yıpranmamış doğal, tarihi ve sosyo-kültürel çekiciliklere sahip ülkeler, kaynaklarını planlı ve koruma-kullanma ilkelerine bağlı kalarak kullanmaya daha fazla önem göstermekte ve turizmde ürün çeşitliliğini sağlayacak alternatif turizm aktivitelerine yönelmektedirler (Çeken vd., 2007). Özellikle monoton çalışma ortamından kaçış isteği ve artan boş zaman kentsel hayatın sıkıcılığından ve stresinden bunalan insanları içinde buldukları yaşam tarzlarından uzaklaşmaya yönlendirmiştir (Yu, 1999). Standartlaştırılmış hayat tarzlarının geçici bir alternatifini olarak insanların bu ihtiyaçlarına hitap eden en önemli turizm türlerinden birisi olan kırsal turizm günümüzde daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır.

Kırsal turizme yönelik ilk tur programları 19. yüzyılda İngiltere’de doğaya dönüşün yaşanması ile başlamış ve daha sonra bu turizm türü Avrupa’nın sanayileşmiş ülkelerine yayılmaya başlamıştır. Bu olgunun hızlı bir şekilde yayılmasında başta şehirlerde yaşayanların sosyo-ekonomik durumunun yükselmesi, büyük şehirlerdeki hayat tikanıklığı, hava kirliliği, gürültü ve stresten kaçmak etkili olmuş ve bir çıkış yolu olarak kırlarda dinlenmeye karşı bir ilgi oluşmuştur (Halbway ve Taylor, 2006). Euro Barometer (1998) araştırma raporu, her yıl Avrupa tatilecilerinin %23’nün kırsal alanları, destinasyon olarak seçtiklerini göstermektedir. Kırsal alanlar, turistlere etnik ve coğrafi karakterinden, tarihinden, farklı kültüründen ve kırsal doğasından kaynaklanan gizemli bir çekicilik sunmaktadır. Kırsal turizm dünyanın en hızlı büyüyen turizm endüstrisinin gelişen bir alanıdır (Heneghan, 2002).

Kırsal turizmi daha net anlamak açısından kırsal turizmin gerçekleştirilmesinde kullanılan temel alan olarak nitelendirilen kırsal alan kavramının net şekilde tanımlanması gerekir. Ancak, kırsal alanların ihtiva ettiği sosyo-kültürel, demografik, ekonomik, çevresel ve mekânsal özelliklerin, çağın değişen koşullarıyla birlikte yeni anlamlar kazanması, kesin bir kırsal alan tanımı yapılmasını güçleştirmektedir (Çeken vd., 2007). DPT Dokuzuncu Kalkınma Planı Kırsal Kalkınma Raporu’nda kırsal alan; yaşam ve ekonomik faaliyetlerin, önemli ölçüde doğal kaynakların kullanımı ve değerlendirilmesine bağlı olduğu, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişme süreçlerinin yavaş ilerlediği, geleneksel değerlerin hayatın şekillenmesinde etkili olduğu, yüz yüze ilişkilerin önemini koruduğu, teknolojik gelişmelerin yaşama ve üretime yansımalarının daha uzun bir zaman aldığı, sosyo-ekonomik nitelikleriyle kentsel alanlar dışında kalan mekânlardır (DPT, 2000). Dünyada kırsal alanı nitelemek için nüfus yoğunluğu ve yerleşme hacmi, alan kullanımı; kırsal alan ve orman kullanımında hâkimiyet ve geleneksel sosyal yapı gibi üç temel ölçüt göz önüne alınmaktadır (OECD, 1994). Kırsal alanı turizm açısından değerlendirdiğimizde; “deniz turizmi merkezleri

dışında kalan, kentsel yerleşimlerden uzak, kırsala özgü doğal ve kültürel hayatın korunduğu, oldukça tenha ve kırsal hayatla ilgili çeşitli aktivitelerin gerçekleştirildiği yerler” olarak tanımlayabiliriz. Kırsal alanlarda ekonomi tarıma dayalı olduğu için, yüz yüze ilişkilerin yaygın olduğu, işbölümü ve uzmanlaşmanın fazla gelişmediği ve toplu yaşam tarzının egemen olduğu gözlenmektedir (Çeken vd., 2007). Bu hayat tarzı özellikleri, kentsel hayat içinde bunalan, büyük şehir melankolisini yaşayan insanların eksikliğini çektiği en önemli unsurlardır. Geçmişte kırsal alanlara, çoğunlukla rekreasyon amaçlı gününbirlik veya akraba, tanıdık ziyaretleri için giden kent insanları, bugün özellikle kırsal yaşam biçiminin çekiciliği, stres ve baskı yaratacak sınırlamaların ve zorunlulukların olmayışı, kişilerin kendilerini özgür hissetmelerini sağlayacak olanakların varlığı sebebiyle daha uzun dönemli tatillerini geçirmek amacıyla kırsal alanları tercih etmektedir (Soykan, 1999). Kırsal alanların kullanımı ile ilgili bu değişim, kırsal turizm kavramını şekillendiren temel etkidir.

Kırsal turizm, günümüzde tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu yörelerde tarım faaliyetlerinin yanı sıra turizm sektörüne bağlı olarak gelişen yeni bir turizm çeşidi olarak ifade edilebilir. Yeşil turizm, çiftlik turizmi, köy turizmi, yayla turizmi, tarım turizmi gibi adlar alan kırsal turizm bir yandan turistlerin mekan içinde yoğunlaşmasından doğan ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunların çözümünde, öte yandan turizmi geleneksel kıyı turizminin egemenliğinden kurtarmak, kırsal yörelerin dinlendirici atmosferinden yararlanmaya olanak sağlamak ve gelir düzeyi diğer sektörlerle göre düşük olan tarım üreticisine ek bir gelir sağlamak açısından büyük önem arz eden bir turizm çeşidi olarak gelişmektedir (Olalı ve Timur, 1988).

Kırsal turizm açıklamaya çalışan tanımlar kendi aralarında farklılık göstermektedir. Zamanla daha fazla ilgi gören ve geliştirilmeye müsait olan kırsal turizm için yapılan tanımlardan birkaçı şöyledir:

Avrupa Birliği tarafından yapılan çalışmalarda kırsal turizm “*tarımsal ya da yerel değerlerle iç içe bulunarak hoşça zaman geçirmek amacıyla olan turistlere, beklentileri doğrultusunda konaklama, yiyecek, içecek ve diğer hizmetleri veren küçük ölçekli işletmelerin yer aldığı küçük yerleşimlerde gerçekleştirilen faaliyetler bütünü*” olarak tanımlanmaktadır (EC, 1999: 151).

Soykan (1999: 68) tarafından yapılan tanımda ise kırsal turizm, “*kişilerin doğal ortamlarda dinlenmek ve değişik kültürlerle bir arada olmak amacıyla bir kırsal yerleşmeye gidip, orada konaklamaları ve o yöreye özgü etkinlikleri izlemeleri ya da katılmalarıyla gerçekleşen bir turizm türü*” olarak tanımlanmıştır.

Tanımlara bakıldığında bazı tanımların kırsal turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği yerlerin özellikleri üzerine odaklandığı, bazılarının ise turistlerin farklı bir turizm faaliyeti beklentilerini

vurguladığı görülmektedir (Uçar vd., 2010). Kırsal alanlarda ortaya çıkan bir turizm çeşidi olarak kırsal turizm çok yönlü ve kompleks bir aktivitedir. Kırsal turizm kapsamına dahil edilebilecek aktivitelerin çeşitliliği, kırsal turizmin kapsamının belirlenmesini zorlaştırmaktadır. Doğa tatilleri, alışveriş, kayak, atlı doğa gezileri, macera, rafting, yürüyüş, tırmanış, termal turizm, avcılık, balıkçılık, sanat, tarih ve etnik yapıyla ilgili faaliyetler kırsal turizmin kapsamına dahil edilebilecek yada onunla bütünleştirilebilecek aktivitelerdir (Bramwell and Lane, 1994; Soykan, 2006). Temel olarak kırsal alan kapsamında değerlendirilen bölgelerde gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin kırsal turizm faaliyeti olarak değerlendirilmesi doğru olacaktır.

Kırsal turizme konu olan insan grupları bu ürünün arzında rol alan ve talep tarafını oluşturan insanlar olarak iki grupta sınıflandırılabilir. Kırsal turizmde mevcut ürünü müşteriye arz edenler, kırsal bölgelerde yaşayan insanların kendisidir. Bir seyahat acentesi aracılığıyla kırsal bölgeye gelen turist, o bölgede yaşayan insanlarla iletişim kurarak turizm faaliyetini gerçekleştirir. Kırsal yöre insanı, kırsal turizm ürününün üreticisi olmakla birlikte aynı zamanda kültürel açıdan bu ürünün bir parçası durumundadır. Kırsal turizmin talep yönünü ise kentte yaşayan emekli, orta ve yüksek gelir grubunda yer alan kırsal turizmin kapsamına giren faaliyetlere ilgi duyan insanlar oluşturmaktadır. Bu insanların kırsal turizmden genel beklentisi, günlük hayatlarının uzağında, alternatif bir hayat tarzını geçici bir süreliğine yaşamak ve gözlemlemektir.

Kırsal turizm sadece köy gezileri, çiftlik gezileri ya da bu tip faaliyetlerden meydana gelmez. Aynı zamanda yöresel yemeklerin, el sanatlarının, gelenek ve göreneklerin yaşatılmasını sağlamak, tanıtmak için yapılan faaliyetler de kırsal turizm içerisinde karşımıza çıkmaktadır. Bu turizm türünde önemli olan, doğal dokunun ve kültürel yapının bozulmadan yerli ve yabancı turiste sunulmasıdır. Diğer bir konu ise yerli ve yabancı turistin doğal doku içerisindeki aktivitelerle yaşantıya zarar vermeden katılımının sağlanmasıdır. Kırsal alanları turistik faaliyetlere açarken, bu bölgelerin taşıma kapasitelerine uygun bir yapılanmanın tercih edilmesi ve koruma kullanma ilkelerine uygun hareket edilmesi oldukça önemlidir. Büyük kitlelerin plansız şekilde, kırsal değerleri çok fazla gözetmeksizin, kırsal turizme yönlendirilmesi, kırsal turizmin genel felsefesine aykırıdır. Bu nedenle kırsal kaynakları en az yıpratacak ve kırsal kültürü en az asimile edecek kapasitelerde kırsal turizm faaliyetlerin yürütülmesi gerekir.

Bir bölgedeki kırsal turizm alanındaki potansiyel gelişmeler iç dinamiklerden çok, uzun vadeli planların yönlendirmesine ihtiyaç duyan bir nitelik taşır. Kırsal turizmin bu özelliği turizmde hızlı değişen eğilimlere tezat oluşturmaktadır. Kırsal turizmin bu genel eğilimlere uyması, kapasite sınırlılıkları ve genel sürdürülebilir turizm ilkeleri açısından mümkün ve uygun değildir. Yine de, genel turizmin gelişimini olumlu etkileyen ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler,

insanların daha fazla harcanabilir zamana ve gelire sahip olması gibi etkenlerin, kırsal turizmin gelişimine de doğrudan ve dolaylı etkileri mevcuttur. Fakat, kırsal turizmde hassas bir planlama ve yönetim desteği, bu turizm türünde gelişmelerin sağlanabilmesi için bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır (OECD, 1994).

3. KIRSAL TURİZMİN KIRSAL KALKINMA AÇISINDAN ÖNEMİ

Kalkınma, genel olarak bir ülkenin milli gelir düzeyinde meydana gelen sürekli artışa bağlı olarak ekonomik, sosyal ve siyasal yapısında meydana gelen değişimleri içeren bir süreç olarak nitelendirilmektedir (Clark, 1996). Daha kapsamlı bir tanımda ise kalkınma; bir ülkenin ekonomik, toplumsal, siyasal yapılarının değişerek insan yaşamının maddi ve manevi alanda ilerlemesi ve giderek toplumun refahının artmasıdır (Gülçubuk, 1997). Kalkınma kavramının kapsamı içinde değerlendirilen ekonomik ve sosyal değişimler zamanla karışıklık olgusunu (kır-kent, tarım-sanayi) tetikleyerek genel kalkınmanın yanı sıra köy kalkınmasını daha genel bir ifadeyle kırsal kalkınmayı gündeme getirmiştir.

Kırsal kalkınma; kırsal alanlardaki yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik, kırsaldaki nüfusun kent alanlarındaki ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik nimetlerden, göç olgusunu yaşamalarına gerek olmaksızın, buldukları yerde faydalanmalarını sağlayan ekonomik ve sosyal politikalar bütünüdür (Cengiz ve Çelem, 2003). Birleşmiş Milletler örgütüne göre ise kırsal kalkınma, küçük toplulukların içinde buldukları ekonomik ve sosyal koşulları iyileştirmek amacı ile giriştikleri çabaların birleştirilmesi, bu toplulukların ulusal bütünle kaynaştırılması ve ulusal kalkınma çabalarına gerekli katkıda bulunmalarının sağlanması süreci olarak tanımlanmaktadır (Akça vd., 2001).

Kırsal turizmin kırsal kalkınmaya etkisi daha çok yöredeki tarihi, doğal, kültürel yapı, deniz etkisi, kıyı yapısı ve tarımsal kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasıyla orantılıdır. Günümüzde kırsal turizme dayalı kalkınma, kırsal girişimcilerin varlığıyla birlikte daha iyi çalışmakta ve kırsal alanlarda tarımla geçinen insanlara ikincil bir gelir kaynağı sağlamaktadır (Soykan, 2002). Kırsal turizm kırsal bölgelerde tarım dışı çeşitlendirmenin önemli bir aracıdır. Kırsal alanlardaki doğal ve kültürel varlıkların zenginliği ve çeşitliliği turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin geliştirilmesi açısından önemli bir potansiyel arz etmektedir (Çeken vd., 2007). Kırsal turizmin kırsal bölgelerin kalkınması üzerindeki çeşitli etkileri şöyle sıralanabilir (Soykan, 2006: 73; Çeken vd., 2007):

- Kırsal turizm kırsal alanlarda yeni iş alanları yaratarak, genel ve bölgesel istihdama doğrudan ve dolaylı olarak katkı sağlar.
- Yörede turizmin gelişmesine paralel olarak bölgede gelirlerin artması, tarım sektöründe üretim kapasitesinin artmasına, standardizasyon sağlanmasına ve kaliteli ürünün gerçek fiyatını bulmasına katkı sağlar.
- Tarım ekonomisinin yaygın olduğu bölgelerde turizmin gelişmesi, tarımla geçinenlerin refah düzeyinin artmasını dolayısıyla, gelire bağlı olarak yoksulluğun azalmasını sağlar.
- Kırsal turizm kırsal alanlarda, iletişim, ulaştırma v.b. altyapı olanaklarının gelişmesini beraberinde getirir.
- Kırsal turizm kültürel zenginlik oluşturan ağaç işleri, halı, kilim, el işlemleri, süs malzemeleri gibi geleneksel zanaatlara ve el sanatlarına daha fazla önem verilmesini ve bunların bir gelir kaynağına dönüşmesini sağlar.
- Kırsal turizm tarihsel yapılara (eski kiliseler, şatolar, çiftlik binaları, evler) çeşitli işlevler kazandırılmasını (müze, el sanatları merkezi, konaklama evi, vb.) sağlar.
- Kırsal turizm gelir kazandırıcı özelliği yörenin sahip olduğu turistik arz değerlerinin korunmasına olumlu katkı sağlar.
- Kırsal turizm sanat, folklor, festival, tiyatro gibi aktivitelerin kalitesinin yükselmesine olanak sağlar. Faaliyetleri destekler ve bunların sürdürülmesi için kaynak yaratır.
- Kırsal turizm kırsal alanda kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini teşvik eder.
- Kırsal turizm, yerel girişimlerin kurumsallaşmasını sağlar.
- Kırsal turizm, yerelin, yerel kültürün, yerel ürün ve hizmetlerin tanıtımını, yerel kaynakların faydaya dönüştürülmesini sağlar.
- Kırsal alanlarda turizme bağlı olarak aile pansiyonculuğunun gelişmesi ile birlikte yöre halkının ve turistlerin kültür yapısında ve yaşam tarzında çift yönlü bir etkileşim olmaktadır. İki taraf arasında oluşan dostluğa bağlı olarak ortaya çıkan giyim kuşam, yemek kültürü, gelenek görenekler gibi kültürel bileşenlerin alışverişi sonucunda yerel kültürel yapı zenginleşebilmekte ya da dejenereasyona uğrayabilmektedir.
- Kırsal alanlarda turizmin gelişmesi aynı zamanda sağlık hizmetlerinin de gelişmesini olumlu yönde etkilemektedir.

Kırsal turizm, hem kırsal yerleşmelerle iç içe olan, hem de doğal kaynaklara dayalı bir turizm türüdür. Kırsal turizm; hem doğanın hem de yerel kültürün korunmasını ilke olarak benimsediği gibi, kırsal kalkınmaya katkıda bulunma, yerel halka ek gelir sağlama, iç göçü önleme ve kültürel mirasın yaşatılmasına destek verme özelliklerine sahiptir (Çeltek, 2004). Bölgearası gelişmişlik farkı ve yoksulluğun çok olduğu ülkelerde, kırsal turizm arz potansiyelinin etkin bir şekilde kullanılmasıyla bu sorunların giderilmesine destek verilmektedir. Özellikle tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu yerlerde çiftçilerin asıl uğraşı olan tarımı terk etmeden, yörenin sahip olduğu doğal, sosyo-kültürel ve tarihsel değerleri, turizm amaçlı kullanarak kendilerine bir ek gelir sağlamak ve refah düzeylerini yükseltmek kırsal turizmle mümkündür (Çeken vd., 2007).

4. FETHİYE’NİN KIRSAL TURİZM POTANSİYELİ

Fethiye, Ege Bölgesi’ndeki Muğla iline bağlı bir ilçe olmakla birlikte, Akdeniz Bölgesi’nin sınırları içinde kalır ve bu bölgenin en batısındaki ilçelerden biridir. Fethiye ilçesinin ekonomisi temelde iki ana sektöre dayanmaktadır. Bunlar sırasıyla turizm (hizmetler sektörü), tarım ve hayvancılık sektörüdür. Fethiye ilçesi hem yabancı turistler hem de yerli turistler tarafından ilgi gören bir destinasyondur. Fethiye, doğal güzellikleri yanında birçok ören yeri ile tarihi dokunun birleştiği önemli bir turizm merkezidir. Birçok turizm türü, ilçede gelişmiştir ya da gelişme potansiyeline sahiptir. Fethiye doğal varlıklarıyla ideal bir çekim merkezidir. 166.100 hektar orman alanı ile doğal çekiciliklerin korunduğu bir ilçedir. Diğer destinasyonlara göre turizme tam bağımlı olmaması yerel halkın turizmin yanı sıra kendi işleri ile (seracılık, tarım, hayvancılık) de uğraşmalarına olanak sağlamaktadır. Fethiye’nin bu yönü pek çok destinasyonda sıklıkla görülen turizm türlerinden farklı turizm türlerinin uygulanabilmesine imkan vermektedir (www.fethiye.gov.tr, 2010).

4.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Türkiye’nin sahip olduğu doğal ve kültürel değerler, kitle turizminin temel temsilcisi durumundaki kıyı turizmi için büyük bir çekicilik oluştururken, aynı zamanda kırsal turizmin de gerçekleştirilmesi için büyük bir potansiyel arz etmektedir. Özellikle turizm sektörünü kalkınmada sürükleyici bir güç olarak kullanan gelişmekte olan ülkeler, birtakım ekonomik sebeplerden dolayı turizm faaliyetlerinden maksimum faydayı sağlamak zorundadır. Fakat kısa zamanda hızlı tüketim

esasına dayanan kitle turizmi faaliyetleri, bu ülkelerin turistik değerlerini pek de verimli kullanma fırsatı vermemekte, az bir ekonomik katma değere karşılık, bu kaynakların hızla tahrip edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Turistik kaynaklarını en verimli kullanmayı amaçlayan Türkiye'nin de dahil olduğu bu tür ülkelerde, istihdama, tarımsal alanların ve nüfusun korunmasına, planlı kentleşmeye, kültürel ve doğal değerlerin daha sürdürülebilir kullanılmasına olanak veren kırsal turizme önem ve öncelik verilmesinin gereği ortadadır (Clarke vd., 2001).

Fethiye ilçesi (Muğla), çevresindeki diğer turistik destinasyonlara oranla kırsal değerlerini daha iyi korumuş bir yöredir. Kırsal turizm yapılanmasına uygun niteliği Fethiye yöresinin araştırma alanı olarak seçilmesinde önemli rol oynamıştır. Arştırmaya başlamadan önce kırsal turizm alanında yapılan literatür taraması sonucunda Fethiye ilçesinde kırsal turizm potansiyeli hakkında yapılmış çalışmaya rastlanmaması Fethiye'nin araştırma alanı olarak seçilmesinin bir başka sebebidir. Bu kapsamda araştırmanın amacı, Fethiye yöresinde yaşayan halkın ve yerel işletmelerin kırsal turizmle ilgili tepkilerini tespit etmek ve Fethiye'de planlı bir kırsal turizm yapılanma sürecinin gerekliliğini vurgulamaktır. Başka bir ifadeyle, yöre halkının kırsal turizm faaliyetleri içinde yer almaya ne düzeyde istekli ve hazır olduğunu belirleyerek kırsal turizmin yörede uygulanabilirliğini araştırmak, çalışmanın odaklandığı temel noktadır. Katılımcılardan elde edilecek bulguların, yörede kırsal turizm faaliyetlerini destekleyen unsurları ya da kırsal turizmle ilgili bazı çekinceleri ortaya koyacağına inanılmaktadır.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğin kullanılmasının sebebi elde edilmek istenen verilerin ölçekli sorularla elde edilmesinin mümkün olmamasıdır. Önceden hazırlanmış görüşme taslağına bağlı olarak sürdürülen yarı yapılandırılmış mülakat tekniği araştırmacıya daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi elde edebilme olanağı sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2004). Ayrıca veri kaynağı durumundaki kişilerin çeşitli kavramlar hakkında bilgilendirilmesi zorunluluğu, mülakat tekniğinin kullanılmasını gerektirmiştir.

Fethiye ilçesi kırsal halkı ve burada kırsal turizm faaliyetleri gerçekleştiren işletmeler araştırma verilerinin elde edildiği örneklem grubudur. Mülakat kapsamında sorulacak olan sorular yerel halka ve kırsal turizmle ilgilenen işletmelere sorulacak sorular olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Bu soruların oluşturulması aşamasında kırsal turizmle ilgili literatürden yararlanılmış ve

bu alanda uzmanlığa sahip kişilerin görüşleri alınmıştır. Mülakat kapsamındaki soruların anlaşılabilirliğinin değerlendirilmesi amacıyla sorular Muğla'da yerel halktan üç kişiyle paylaşılmış ve onların önerilerinden yararlanılarak bazı sorularda anlatım bakımından değişiklik yapılmıştır. Özellikle yerel halka sorulan sorulardan birkaçında katılımcılara bazı kavramların açıklanması gerekmiştir. Tarımsal ürün ve kırsal turizmin kapsamı hakkında bilgiler mülakatın daha sağlıklı sonuçlara ulaşması için yerel halka verilen bilgilerdir.

Örnekleme sürecinde Fethiye'de kırsal turizmle uğraşan işletmelerin olup olmadığı bir ön araştırma ile belirlenmiş, üç işletmenin kırsal turizmle ilgili hizmet verdiği tespit edilmiştir. Bu işletmelerden biri olan *Yanıklar* köyündeki *Pastoral Vadi*'ye gidilerek, işletmenin sahibine konu ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu görüşme sırasında konuşmalar kaydedilmiştir. İşletme sahibinden edindiğimiz bilgiye göre ön araştırmamızda belirlediğimiz *Yakabağ* köyünde bulunan kırsal turizm işletmesinin faaliyetlerine son verdiği öğrenilmiştir. İkinci olarak *Yakabağ* köyünde faaliyet gösteren *George House* isimli işletmenin sahibi ile görüşülmüştür. Son olarak *Yanıklar* köyünde bulunan *Yonca Lodge Otel*'e gidilerek işletmecisi ile görüşülmüştür.

Yerel halkla mülakat aşamasında *Fethiye*'nin kırsalında yaşayan kişiler rastlantısal örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Toplam onüç kişiyle görüşme yapılmış, ancak beş kişiden araştırmaya katkı sağlayacak veriler elde edilemediği için sadece sekiz kişiden toplanan veriler değerlendirilmeye alınmıştır. Yerel halk arasından zamanlarının olmadığı gerekçesiyle mülakatı kabul etmeyenler olmuştur. İşletmelerle ilgili katılımcılarla birlikte toplam onbir kişiyle mülakat gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan elde edilen bulgular, Fethiye'de yaşayan yerel halkın görüşlerini yansıtmaya yetecek niteliktedir. Fethiye'nin kırsal kesiminde yerel halk ve işletmecilerle iletişime geçerek verilerin toplanması 10-14 Haziran 2009 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

4.3. Araştırma Bulguları

Mülakatın ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Bu kapsamda elde edilen bilgiler aşağıdaki Tablo 1'de özetlenmiştir. Katılımcıların cinsiyet ve yaş olarak dengeli bir dağılım oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Eğitim	Meslek
X	39	BAY	Lise	8 Yıllık Bakkal İşletmecisi ve Çiftçi
Y	30	BAYAN	İlköğretim	3 yıldır Pastoral Vadi’de çalışmakta
Z	53	BAY	İlköğretim	Oto elektrikcisi ve çiftçi
L	55	BAYAN	İlköğretim	Ev Hanımı ve besici
M	30	BAY	Lise	Aşçı ve çiftçi
N	55	BAY	İlköğretim	Köy Muhtarı
F	73	BAY	İlköğretim	Çiftçi
B	40	BAYAN	İlköğretim	Ev Hanımı
Q	27	BAY	Lisans	Yonca Lodge Otel işletmecisi
W	61	BAY	Lisans	Pastoral Vadi işletmecisi
G	35	BAY	Lise	George House İşletmecisi

4.3.1. Yerel Halka Ait Bulgular

Mülakata başlanmadan önce katılımcıların turizmle ilgili olup olmadıklarını anlamak amacıyla yaptıkları iş hakkında bilgi istenmiştir. Bu sorunun sorulmasındaki amaç kırsal alandaki geleneksel işlerde çalışan kişi sayısı ile turizm sektöründe çalışan kişi sayısı arasında bir denge kurmaktır. Araştırmada sadece turizmle ilgili kişilerin görüşlerine yer verilmesinin araştırmanın objektifliğini olumsuz etkileyeceği düşünülmüştür.

Katılımcılardan X Bey otelde ve restoranlarda garson olarak çalışmıştır. Y Hanım da otelde kat görevlisi olarak çalışmıştır. M Bey otelde personel açılışı yapmıştır. B hanım ev hanımı olup, Faralya Köyü’nde aynı zamanda küçük bir bakkal işletmektedir. N Bey hem muhtar hem de restoran işletmecisidir. F Bey, Z Bey ve L Hanım ise turizmle ilgili bir işte çalışmamaktadır. Sadece yörede yaşamaları sonucu turizm hakkında bilgileri mevcuttur.

Katılımcılara ilk olarak “**Turistlerin Fethiye’ye neden geldiklerini düşünüyorsunuz?**” sorusu sorulmuştur. Genel olarak katılımcıların cevapları; “Fethiye ikliminin güzel olması” noktasında yoğunlaşmaktadır. X Bey buna ek olarak yabancıların kendi ülkelerine göre bu yöreyi daha ucuz buldukları ve burada taze sebze meyve tüketme imkânına sahip oldukları için Fethiye’yi tercih ettiklerini belirtmiştir.

“Fethiye’de konaklama tesisleri sizce yeterlidir?” ve **“Yerli turistler mi yoksa yabancı turistler mi yöreyi daha çok tercih ediyor?”** sorularına verilen cevaplar ise şöyle özetlenebilir.

Katılımcılar konaklama tesislerinin yeterli olduğunu, giderek de arttığını belirtmişlerdir. Katılımcıların verdiği cevaplardan kitle turizmine yönelik bir yapılaşmanın varlığından tedirginlik duydukları görülmektedir. Farklı bir görüş olarak Y Hanım; **Yanıklar** köyündeki konaklama olanaklarının yeterli olmadığını ifade etmiştir. Katılımcılara göre, hem yerli hem de yabancı turistler yöreye gelmektedirler. Y hanım’ın sözleri yöreye gelen turist sayısındaki artışın yarattığı tedirginliği yansıtmaktadır.

“...Yeterli ve giderek artıyor. Ama her yerin bina olması çok da güzel değil açıkçası...” (Y)

“Yöreye gelen turistlerle birlikte yaşayıp, onları kendi hayatınıza dahil eder misiniz?, Evlerinizin bir odasını konaklamaya açar mısınız?” sorusuna katılımcılar, ikinci bir evleri olduğu takdirde buna izin verebileceklerini belirtmişlerdir. M Bey ve X Bey, köyde ikinci bir evlerinin olduğunu ve burasını turistlere verebileceklerini ifade etmiştir. L Hanım, kendi evini pansiyon olarak kiralama veya işletme fikrine yalnızca kısa süreli (3-4 gün) olursa sıcak bakacağını, sürekli olursa ilgilenemeyeceğini belirtmiştir.

Yörede yaşayanların Fethiye’de turizme bağlı olarak gerçekleşen nüfus değişimiyle ilgili gözlemlerini öğrenmek amacıyla, **“Fethiye’de turizmin gelişmesi sonucu bir nüfus artışı oldu mu?”** sorusu sorulmuş; katılımcılar, nüfusun turizmle birlikte hızlı arttığı yönünde görüş bildirmişlerdir.

“...çok fazla bir artış oldu. Kış devresi daha tenhayken yazları çok fazla kalabalık oluyor. Yabancıların birçoğu buralardan ev alıyor.” (M)

Kırsal alanda kırsal turizmin gelişmesi sonucunda kırsaldan kente veya kentten kırsala göçle ilgili yerel halkın gözlemlerini öğrenmek amacıyla **“Kırsal turizmin gelişmesi göçlere neden olmakta mı?”** sorusu sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevap; insanların kırsal alanda geçimlerini sağlayamaması sonucunda kente göç ettikleri ve kentlilerin de kırsal bölgelerde mevsimlik ya da gelecek yıllarda yaşamak amaçlı arsa satın aldıkları yönünde olmuştur. Kırsal bölgede geçimlerini sağlayanların da bölgede yaşamaya devam ettiklerini düşünmektedirler. Y Hanım yaşadığı bölgede kırsal turizmle ilgili işletmelerin olmasının (Pastoral Vadi gibi) kendilerinin kente göç etmesini engellediğini düşünmektedir.

“...Köylerde yaşayan insanlar daha merkezi köylere veya Fethiye merkeze göç ediyorlar. İnsanlar köylerinde geçimlerini sağlasa neden merkeze gelsinler ki, merkezde oturan imkânı olan insanlar bile yaylalardan, kırsal köylerden kendi emekliliklerini düşünüp yer alıyorlar.”(Y)

“**Bu çevrede kırsal turizmin devamlı kılmak için neler yapılmalıdır?**” şeklindeki soruya katılımcılar, doğal yapının tahrip edilmemesini, doğanın koruma altına alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Y Hanım, kültürel mimarinin ancak korunarak sürdürülebileceğini belirtmiştir.

“**Kırsal turizmin yöreye sağladığı faydalar ve zararlar nelerdir?**” şeklindeki soruya katılımcılardan Y Hanım, M Bey, Z Bey, N Bey, F Bey, B Hanım ve L Hanım herhangi bir zararın olmadığını düşünürken, X Bey genç neslin yabancılara özendiğini ve geleneklerin terk edildiğini ileri sürmektedir. Diğer taraftan katılımcılar, kırsal turizmin yöreye fayda sağladığı konusunda hemfikirdirler. Bunun yanında yöre insanına iş olanakları sağladığı ve ticari amaç güdülmenden üretilen ürünlerin (tarhana, pekmez, köy ekmeği, salça, erişte v.b.) nakit paraya çevrildiği düşünülmektedir.

Yörede gerekli şartlar oluşturulduğu takdirde katılımcıların bir kırsal turizm işletmesi açma isteklerini anlamak üzere bir soru yöneltilmiş ve katılımcılar kırsal turizm işletmesi açmak istediklerini dile getirmişlerdir. X Bey aynı zamanda kendilerinin böyle bir girişimde bulunduğu takdirde, köy halkı için örnek teşkil edebileceğini düşünmektedir.

“...Açmak isterim. Ben garsonluk yaparken gelen yabancılara soruyordum. “neden geliyorsunuz? Çünkü burası doğal ve havası çok güzel bir yer. İnsanlar doğal yerleri seviyorlar. Köyde açılan böyle bir tesis hem köy halkına hem de kendi aileme faydalı olacaktır. Belki benim açtığım tesisi görerek bir işletmede köyden birisi açabilir. Örnek oluruz yani.” (X)

Gelen ziyaretçiler hakkında halkın her hangi bir şikayeti olup olmadığı bilgisine ulaşmak için katılımcılara yöneltilen soruya X Bey hariç diğer katılımcılar olumlu cevap vermiştir. Fakat X Bey gelenlerin daha fazla harcama yapması gerektiğini ve gelen yabancıların ekonomik açıdan dar gelirli kişiler olduğunu düşünmektedir.

Yöreye özgü el sanatlarının neler olduğuna ilişkin soruya katılımcılar, el sanatlarının (dastar dokuma, kalaycılık, keçecilik, çömlekçilik, ip eğirmek, el işi çorap-patik örmek) gün geçtikçe unutulduğunu, yapılan yerlerde de sadece ihtiyaç doğrultusunda gerçekleştirildiğini belirtmişlerdir. X Bey, yerel halkın el sanatlarından yeterli gelir elde ettiği takdirde, bu işleri devam ettirileceğini düşünmektedir.

4.3.2. İşletmelere Ait Bulgular

İki işletmeye kırsal turizm ile ilgili kaç yıllık deneyim sahibi oldukları ile ilgili bir soru yöneltilmiş, verilen cevaplardan *Pastoral Vadi*'nin 18 yıllık, *Yonca Longe Otel*'in 11 yıllık bir geçmişe sahip olduğu, her iki işletmenin de turizm sektöründe ilk olarak deniz-kum-güneş anlayışıyla iş hayatına başladığı tespit edilmiştir. Katılımcılar zamanla kırsal dokunun kaybolduğu düşüncesi ile kırsal turizm ile ilgili çalışmalara yönelmişlerdir.

“...burası boş bir araziydi. Önce kendi evimizi yaptık. Daha sonra buradaki kırsal dokuyu devam ettirdik. Buradaki çevremizde var olan kırsal dokuya uyan taş ahşap ve kerpiç evlerimizi önce yaptık, daha sonra alt yapısını yaptık.”(Q)

İşletmeciler, kırsal turizm deneyimlerinin kendi kırsal yaşamlarının (gelenekler, kültürel yapı, coğrafi özellikler) bir parçası olduğunu belirtmişlerdir. Bunun sonucu olarak da turistik arzın kendiliğinden ortaya çıkan doğal bir arz olduğunun altını çizmektedirler.

Katılımcılar, kırsal kesimlerde yaşayan insanların teknoloji ile birlikte yöresel özelliklerini kaybettiklerini, zamanla tüketici toplumun bir parçası haline geldiklerine vurgu yapmışlardır. Buna örnek olarak da yörede yapılan el sanatlarının zamanla unutulmasını örnek göstermektedirler.

“...el sanatları da unutulmuştur. ‘Niye unutulmuş’ çünkü hayat değişmiştir. Artık dağ başındaki evlerin çatısında uydu antenleri var. Genç kızlarımız dizi izlemeyi yeğliyorlar. Halbu ki eskiden boş zamanlarında halı, kilim dokurlardı. Hem çeyizlerini hazırlar, hem de ev ekonomisine katkıda bulunurlardı. Böylece kendi aralarında sosyal birlik oluşurdu. Şimdi herkes evine çekilmekte, dizilerle hayal kurmaktadır. Birtakım adetler yok olmakta...”(W)

Katılımcılar, teknoloji ile birlikte her türlü coğrafyaya hizmetlerin götürülmesi sonucu insanların dönüşüme uğradığını ileri sürmüşlerdir. Onlara göre, kırsal alanda yaşayan insanlar ellerindeki sahip olduklarını satarak göç etmekte ve sonuç olarak da ekonomik anlamda uzun vadeli olarak zarar görmektedirler.

“İşletmecileri kırsal turizme yönelten sebepler nelerdir?” sorusuna katılımcılar, çevreden aldıkları tepkilerden ve çevreciliğin ağır basmasından etkilendiklerini söylemektedirler. Ayrıca kentlerde stresli yaşantıların ağır basması, insanların dinlenme ihtiyaçlarının doğması, kentleşmenin çok yoğun olarak yaşanması gibi etkenlerde kırsal turizme olan ilgiyi arttırmıştır. Bunun bir sonucu olarak da katılımcılar işletmelerini bu yönde çeşitlendirmişlerdir.

“...sebeplerin en başında İstanbul’dan gelme durumumuz, bu çarpıklığın farkında olmamız ve çevreci bir kimliğimizin olması yatmaktadır. Kentlerde stres altında olduğunuz için diğer turizm tesisleri yerine bu tür doğasıyla sükunetiyle kendini sunan mekanlar daha çok ilgi çekmektedir. Bu

yerlerde kendinizi yenileyebilir, enerjinizi toplayabilir ve tekrar yaşam mücadelesine geri dönebilirsiniz...”(Q)

George House işletmecisi Bay G ilk önceleri ufak çaplı pansiyon işletmeciliği faaliyetlerine devam ederken, daha sonra kırsal turizmle ilgili faaliyetlere yöneldiğini söylemiştir. Faaliyet alanı olarak kırsal turizme odaklanmasının sebebi olarak pansiyonunda konaklayan misafirlerinin kırsal faaliyetlere olan ilgisini göstermiştir.

“..İşletmemize gelen müşterilerin ihtiyaçlarının sadece konaklama ve eğlenceyle sınırlı olmadığını gözlemledik. Bu insanlar farklı aktivitelerin arayışı içindeler. Özellikle kırsal alandaki tarımsal faaliyetler onların aradıkları aktivite çeşitliliğini onlara sunmakta..”(G)

“Hangi dönemlerde faaliyet gösteriyorsunuz?” sorusuna katılımcılardan biri tüm yıl, diğeri de sezonluk hizmet verdiğini söylemiştir. Ayrıca katılımcılar, kırsal turizm amaçlı işletmelerin diğeri turizm işletmelerine nazaran mevsimsellik avantajlarının bulunduğunu ifade etmektedirler. Kırsal turizm hizmeti sunan işletmelerde misafirler günlük yaşamın içine girer, yorulurlar, dinlenirler ve tekrar ülkelerine ya da kentlerine dönerler. Bu işletmelerde yaşam, daha az yoğun, daha seçici ve yönlendirmeden yoksundur. Gelenlerin, yazları, kışları, sonbaharları çiftliklerde rahatlıkla geçirebildikleri ifade edilmiştir. Kırsal turizme katılan misafirlerin kendi istekleri doğrultusunda her türlü faaliyete gönüllü olarak katıldıkları belirlenmiştir. Kırsal turizm faaliyetlerinin bütün bir yıla yayılmasının bir diğeri etkisi de karlılığın tüm yıla yayılabilmesidir.

“...yıl boyunca faaliyet gösteriyoruz. Bir yaz döngüsü içerisinde değiliz. 12 aya yaymak için burada bir yaşam sürdürmeniz gerekmektedir. Buraya gençler ve yaşlılar gelmektedir. Dünyanın her tarafından gönüllü geliyorlar ve tarımda çalışıyorlar. Burada insanların birbirlerine karşı güveni vardır. Yetiştirdiğimiz ürünler, narenciye, meyve, sebzelerdir. Ürünlerin bir kısmını talep edenlere yollamaktayız. Aynı zamanda reçeller yapıyoruz. Üretim burada yapılmaktadır. Çiftlik takvimine göre yapılması gerekenler gerçekleştirilmektedir...(Q)

Yöresel ve taze ürünün kullanılıp kullanılmadığı, dışarıdan ürün satın alınıp alınmadığı sorusuna katılımcılardan biri, ekolojik tarım yapılan çiftliklerden ürün almaya çalıştıklarını belirtmiş, diğeri kendi bahçelerinde yetiştirdiklerini söylemiş, ayrıca, çevre semt pazarlarından, seralardan ve marketlerden de malzeme temin ettiklerini belirtmişlerdir.

Kırsal turizmle ilgili ne tür aktiviteler yapıldığı sorulduğunda, katılımcılar, çiftlik, tarım ve el sanatları ile ilgili faaliyetler içinde olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcı işletmeler, misafirlerin en çok ekim, çapa, sulama, zararlı otları yolma, meyve-sebze toplama, yöresel yemekler yapma, çömlek seramik yapma gibi aktivitelere katıldıklarını ifade etmiştir.

“...öncelikler burada çiftlik aktiviteleri mevcuttur. Öğrenci grupları olsun, tek tek gelenler olsun, sürekli misafirlerimiz gelmektedir. Ekim zamanında gelenlere ekim yaptırıyoruz. Gelen misafirlere tarladaki zararlı otları yolma, çapa yapma, sulama gibi aktiviteler yaptırıyoruz. Meyve toplama, yemek yapma aktiviteleri gerçekleştiriyoruz. Örneğin, Antep yöresinden gelen misafirlerimiz yuvalama istediğinde gerekli malzemeleri tedarik edip, mutfağı onlara emanet ediyoruz. Bu gibi durumlara benzer paylaşımlar mevcuttur. Bunlara ilave olarak çömlek, seramik atölyelerimiz mevcuttur. Kilim, halı örme tezgâhlarımız vardır...”(W)

Ayrıca katılımcılardan biri, unutulmaya yüz tutmuş el sanatlarını canlandırmak ve gençleri bu alanlara çekmek için değişik faaliyetler içinde olduklarını dile getirmiştir. Yine, doğa gezileri, manzara seyretme gibi değişik aktiviteler de düzenlemektedirler.

“...ayrıca bu yörede eskiden keçecilik varmış. Onu canlandırmaya çalışıyoruz. Dışarıda da doğa gezilerimiz, tekne turlarımız, köylere gezilerimiz, çiçeklerin açma zamanı geldiğinde de onların fotoğraflarını çekmek için gezilerimiz vardır. Misafirlere, şarap ve reçel yapımını izleme olanağı sunuyoruz...”(W)

Kırsal turizme katılan misafirlerin faaliyetler hakkında ne kadar bilgi sahibi olduklarının belirlenmesi amacıyla sorulan soruya, katılımcılardan biri faaliyetlere olan ilginin yüksekliğinden, diğeri ise azlığından söz etmiştir. Bu durumun temel sebebi; kırsal turizme katılanların amaçlarının farklı olmasıdır. Bazıları çok istekli ve bilinçli şekilde aktivitelere katılırken, bir kısmı ise, daha çok dinlenmeyi ve psikolojik olarak rahatlamayı tercih etmektedirler. Bir diğer sorun ise, misafirlerin faaliyetlerden sonra şikâyetçi olmasıdır. Özellikle, fiziksel olarak yorulduklarını, sıkıldıklarını belirtmişlerdir. Bunun sebebi olarak da kırsal hayatla konfor arasındaki ters ilişkinin varlığı gösterilebilir.

“...bu tür çifilikle kırsalda olup tuvaletleri hala evin dışındadırlar. Kentli için bu durum zordur. Misafir yer yatağında yatıp sabah bel ağrısı ile uyanıyorsa memnun kalmaz. Bu sebeple bir standardizasyon olması gerekmektedir. Bu standartlara uyarken yerel dokunun bozulmaması gerekmektedir. Sonuç olarak belli standartlara ve sağlık kurallarına uygun, insanların gerekli alışkanlıklarına cevap verecek bir ürün sunulması gerekmektedir...”(W)

Kırsal turizmin yöreye ne gibi katkılar sağladığı ya da zararlarının ne olduğu sorulduğunda; katılımcılardan biri, kırsal dokunun tahrip edilmesi üzerinde durmuştur. Genel olarak turizmin yerel halk üzerindeki olumsuz etkilerini değerlendiren katılımcılar, yerel halkla bütünleştirilmiş, onların üretime katılmalarını destekleyen bir turizm yapılanmasının yerel halkın turizmin genel olumsuzluklarından korunmasını sağlayacağını belirtmişlerdir.

“Kırsal yörelerde üretilen ürünlerin para karşılığı değeri çok azdır. Kırdaki insan ürettiği ürünle geçinemez hale gelmektedir. Bekleyişe girer ve ne zaman oraya turizm giderse ardından konut mimarisi de gitmektedir. Yerler değerlendirilir. Kitle turizmi başlar ve diğer insanlar para kazanmaya başlarlar. Ama yöre halkı maddi olarak avantaj sağlayamaz. Yöre halkı fakirleşmeye devam eder. Kentlere gitseler bile oralarda boğulurlar. Kırsal ve kentsel olguların arasında kalırlar. Erozyona uğrarlar. Bu konumda bizim amacımız kişilerin yörede kalması, topraklarında ürettiğiyle geçinebilmesi, soyut-kültürel boyutta yeni şeyler öğrenebilmesidir. Kırsal turizm yerel halka bu imkânları daha fazla sağlar...”(Q)

Kırsal turizm ile ilgili olarak denetim hususunda yasal bir çalışma olup olmadığı sorulduğunda; katılımcılardan biri, özellikle tarihi ve yöresel dokunun bozulmaması için önemli denetimlerin gerekliliğine vurgu yapmıştır. Bakanlığın belirli kalıplar dahilinde yerel mimariyi kalıplaştırarak uygulamasının yanlış bir uygulama olduğunu belirtmiştir.

Katılımcı işletmelerden biri, yörenin kültürel alt yapısının korunması konusunda gösterdikleri hassasiyetten bahsetmiştir. Özellikle bilinçli olarak katılım sağlayan misafirlerin tutumlarından ve kırsal yaşantıya olan saygılarından bahsetmiştir.

“Köy adabı farklıdır. Bize gelen misafirlere anlatırız. Köy içinde giyimlerine dikkat ederler. Sadece havuzun etrafında mayoyla dolaşabilirler. Bize gelen insanlar yerel halkın yaşantısına son derece saygılıdır...”(W)

Ayrıca, her yörenin kendine özgü özelliklere sahip olduğunun altı çizilmiştir. Bu bağlamda o yöreye özgü özelliklerin göz önünde tutan bir kırsal turizm planlamasının öneminden söz edilmektedir.

Kırsal yörelerde kırsal turizmin geliştirilmesi için hangi koşulların iyileştirilmesi gerektiği sorusuna; katılımcı işletmelerden biri, Fethiye yöresinin doğal zenginliklerinin, biyolojik çeşitliliğinin kırsal turizm için uygun alt yapı sunduğunu belirtmiş, özellikle iyi bir planlama ile çok büyük girdilerin sağlanabileceği açıklanmıştır.

“...Fethiye kırsal turizmin merkezi olabilir. Fethiye'nin doğal ve kültürel değerlerini koruyarak bir turizm modeli yapılabilir. Antalya kitle turizminin merkezi ise Fethiye'de doğasıyla, zengin coğrafyasıyla, bio çeşitliliğiyle, koylarıyla, kültürü ile 100'den fazla köyüyle kırsal turizmin merkezi olma potansiyeline sahiptir...”(W)

Ayrıca, eski mimari dokunun yenilenip kırsal turizme kazandırılması gerektiğine değinilmiştir. Bu konuda bazı teşviklerin yapılması, eğitimin bunun bir parçası olduğu, bu sayede hem yerel mimarinin canlı tutulacağı hem de kazanç artacağı dile getirilmiştir. Kırsal alanlarda

zamanla büyük çiftliklerin, büyük tatil köylerinin açılmasının birçok açıdan sorunlar getireceği üzerinde durulmuştur. Sözelimi yerli halkın işçi durumuna gelip, kendi imkânlarını zamanla kaybedeceği ve üretkenliğinin azalacağına işaret edilmiştir.

“...özellikle yöresel mimariyi teşvik etmek gerekir. Yani betonarme yapıdan görünüm olarak bir fark olmalıdır, ya da kullanmayan ahır gibi yapıları yenilenerek yaşanılabilir hale getirilerek buraları kiraya verilebilir. Bu da yerel halkın bilinçlendirilmesini gerektirir. Köylüyü teşvik etmek ve kurumlarca takip etmek gerekir. Bugün, devletin direkt olarak teşviki yoktur. Avrupa Birliği'nin birtakım teşvikleri vardır. Ama hem raporlamak hem de teşviki sağlamak zor bir iştir...” (W)

Misafirlerin profillerini tespit etmek amacıyla sorulan soruya tur operatörleriyle çalışan işletme, yabancı misafir ağırlıklı hizmet verdiğini, diğeri ise kendi reklam çalışmalarını yaparak iç turizme yönelik hizmet verdiğini belirtmiştir.

“...gelenlerin bir kısmı yabancı, bir kısmı Türk'dür. Acentelerle genelde çalışmıyoruz. Kendi kendimizi tanıtmaya çalışıyoruz internette web sayfamız bulunmaktadır. Şu anda yerli ağırlıklıyız ama yabancılar da gelmektedir...” (Q)

Kırsal turizm hizmeti veren işletmeler arasındaki rekabeti ortaya çıkarmak amacıyla, “aynı hizmeti veren işletmeler sizce ne kadar yeterlidir” sorusu sorulmuştur. Katılımcılar bu soruya, daha çok küçük işletmelerin var olduğunu ve bu işletmelerin de aile işletmesi olup, az sayıda misafir ağırladıklarını söylemişlerdir.

Katılımcılara; misafirlerin en çok hangi faaliyetleri tercih ettikleri ve hangi faaliyetlerden hoşnut oldukları sorulduğunda; katılımcı işletmelerden biri, yöreye kırsal turizm amaçlı gelen misafirlerin bazen yanlışlıkla gelebildiğini, diğeri misafirlerin faaliyetlere tamamen gönüllü olarak katıldığını söylemiştir.

“...bazen buraya yanlışlıkla gelenler oluyor. Otel gibi zannediyorlar pek hoşnut olmuyorlar. Bir süre sonra burayı terk ediyorlar. Onların burayı terk etmelerinden bizde memnun oluyoruz. Hedef kitlemiz bu aktivitelerin hepsinden memnun olmaktadır. Zaten bilinçli olarak geliyorlar. Unuttuğu bir tadı, unuttuğu bir sakinliği, değeri görmeye geliyor ...” (W)

Kırsal turizmin yöredeki istihdamı ve gelir düzeyini etkileme oranı sorulduğunda katılımcı işletmeler daha çok, yöre halkını istihdam ettiklerinden, bu insanların işletmelerde çalışarak kendilerine gelir sağladıklarından bahsetmişlerdir. Yöre yemeklerini yapılmasında ve oda temizliğinde çoğunlukla yörede yaşayan kadınlar istihdam edilmektedir. Ayrıca köylüler kendi yetiştirdikleri ürünleri çalıştıkları kırsal turizm işletmelerine satarak ek gelir elde etmektedir. Yine, çevrede bulunan ve o yöreye özgü ürünleri pazarlayan esnaf da gelir elde etmektedir. Bu tarz küçük

kırsal turizm işletmeleri yörenin kültürel özelliklerinin reklamını yapmakta, yerel üretimi teşvik etmekte yerel ekonomiyi canlı tutmaktadır.

Katılımcılara işletmelerin belediye ya da köy hizmetlerinden ne kadar yararlandığı sorulduğunda katılımcılar, köy hizmetlerine bağlı olduklarını, ancak kanalizasyon, suyolları ve yollar konusunda sorunlar olduğunu belirtmişlerdir.

“...burası belediyeye bağlı değildir. Köy hizmetlerine bağlıdır. Yolumuzun bir kısmı asfalt ama biz zaten yolun çok iyi olmasını istemiyoruz. Birileri gelip işletmenin yapısına uygun olmayan yöreyle bağdaşmayan bir yapı yapabilir. İşletme modeli kurabilir. Bütün bunlara dikkat ediyoruz. Mümkün mertebe az tüketen bol üreten bir çiftliğiz...”(W)

Kırsal turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini engelleyen faktörleri belirlemek amacıyla sorulan soruya; katılımcı işletmelerden biri, özellikle doğal ortamda hayvanların avlanarak doğanın dengesinin bozulmasından üzüntü duyduğunu belirtmiştir. Diğeri ise, kadastro çalışmalarının çevreye verdiği zarardan bahsetmektedir. Bir başka husus, kırsal halkın toprak mülkiyetinin çok parçalı olmasının yasal zorluklar çıkardığı konusundadır.

“Gelirlerin vergilendirilmesi ve desteklemelerin tespiti amacıyla, herhangi bir denetim mekanizması var mı?” sorusu yöneltilmiş, katılımcılardan biri kullanılan tohumların belirli kontrollerden geçtiğini söylemiştir.

“...Bizim kendimizin isteğiyle tohum sertifika şirketleri vardır. Onlar belirli dönemlerde gelip, bizden numuneler almaktadır. Bunlar yabancı orijinli yaprak gübresi alırlar. Genelde bu denetim ürünleri Almanya’daki laboratuvarlarda incelenmektedir. Gelen sonuca göre sertifikalandırılmaktadır. İlaç kullanıp kullanmadığınız sonuçlarda belli olmaktadır...”(W)

Diğeri katılımcı ise, desteklemelerin bakanlık bünyesinde kaldığını belirtmiştir. Ayrıca katılımcılar yöredeki halkın devlet yetkililerinden çekindiğini, iletişim kurmaktan kaçındığını dile getirmişlerdir.

“...Bakanlık bizi desteklemektedir. Geçen yıl dönüm başına 19tl destek verildi. Bunu Tarım Bakanlığı vermiştir. Turizm Bakanlığı bizim gibi işletmelere özel belgeli tesisler demektedir. Yöre halkının kırsal turizm ile ilgili faaliyetlere girişebilmesi için devlet tarafından vergi muafiyetleri ve çeşitli teşviklerle desteklenmesi gerekmektedir...”(Q)

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Fethiye yöresi diğer popüler destinasyonlarla kıyaslandığında, doğal ve kültürel değerleri henüz yok olmamış destinasyonlar arasında sayılabilir. Kırsal turizm bu yörede sürdürülebilir turizm ilkelerine göre yürütülebilecek bir turizm türüdür. Bu nedenle, devlet tarafından bu yöredeki kırsal turizm arz değerlerinin envanterinin çıkarılması ve bu değerlerin en uygun şekilde taleple buluşturulması, bir planlamanın yapılması gerekmektedir. Gerek yerel halkın gerekse de kırsal turizmle uğraşan işletmelerin, kırsal turizmle ilgili çeşitli beklentilerinin olduğu, fakat konuyla ilgili makro bir bakış açısına sahip olmadığı gözlenmektedir. Bu noktada çeşitli kapasite sınırlamaları ile bölgede çeşitli kırsal turizm işletmelerinin kurulmasına teşviklerin verilmesi, halkın kırsal turizm konusunda bilinçlendirilmesi için çeşitli eğitimlerin düzenlenmesi uygun olacaktır. Kırsal turizmle ilgili planlama faaliyetlerinin odağında ise yerel halkın kalkınmasına maksimum faydayı sağlamak, kırsal ve çevresel değerlerin korunması yer almalıdır.

Kırsal turizm arz kaynakları arasında en önemli unsur yöre halkıdır. Yerel halkın ve diğer kültürlerin bireyleriyle bütünleşebilme derecesi, o yörede kırsal turizm faaliyetlerinin gelişmesinde anahtar rolü oynamaktadır. Bu çalışmada; Fethiye ilçesi kırsalında yerel halkın ve yerel işletme sahiplerinin kırsal turizme bakış açısı analiz edilmeye çalışılmış, kırsal turizm konusunda ne kadar bilgi sahibi olunduğu ve kırsal turizmle ilgili faaliyetlere sıcak bakılıp bakılmadığı ve kırsal turizmle ilgili farkındalık düzeyi çeşitli sorularla belirlenmeye çalışılmıştır.

Yerel halkla yapılan mülakatlarda aktif olarak turizmde çalışan ya da yöredeki turizm faaliyetlerinin farkında olan yerel halkın kırsal turizme sıcak baktığı, ancak kendilerine ait yaşam alanlarını kırsal turizme açma konusunda çekimser kaldığı gözlemlenmiştir. Yerel halkın kırsal turizm faaliyetlerinin kendi hayat tarzları üzerinde olumsuz etkileri olabileceğiyle ilgili kaygıları, bu çekimserliğin temel nedeni olarak gösterilebilir. Nitekim yerel halk, kırsal turizm ile ilgili bir işletme açma imkanı sağlandığında böyle bir işe girişebileceğini ifade etmektedir. Yerel halk, yörenin kalkınmasında kırsal turizmin oynayabileceği rolün farkındadır. Ayrıca kırsal turizmin kırsal bölgelerdeki istihdam sorununa çözüm bularak, kırdan kente göçü azalttığını bilmektedirler. Bu konuda yerel halk, Fethiye kırsalında istihdam olanaklarının zayıf olması nedeniyle insanların kente göç eğiliminde olduklarını, buna karşılık kentlerde yaşayan insanların da kırsal bölgelerde yaşamak üzere arazi satın aldıklarından söz etmektedir. Yerel halka göre Fethiye'ye gelen turistler, yörenin iklimi ve doğal güzelliği için burayı seçmektedir. Fethiye'nin doğasının bozulmamış olması, turistlerin kendi ülkelerine göre betonlaşmanın az olması, taze sebze ve meyvenin ucuz ve

bol olarak bulunması, ilçenin çekiciliklerini oluşturmaktadır. Bu özellikleri sebebiyle Fethiye, kırsal turizm için potansiyeli yüksek olan ilçelerimizden biridir.

Mülakat yaptığımız yerel halk, kırsal alanlarda *Pastoral Vadi* gibi işletmelerin artmasını istemektedir. Çünkü bu gibi işletmelerin artması kendi yaşadıkları yerde, alışmış oldukları yaşam kültürünü kaybetmeden gelir düzeylerini arttırmalarını sağlamaktadır. Fethiye'nin merkezine göç etmek, onlar için sosyolojik ve kültürel açıdan zorlu bir süreçtir. Göçün olumlu ve olumsuz etkilerini, kendi çevrelerindeki insanların bu deneyimi yaşamaları sonucu görmüşlerdir. Kısacası yerel halk, buldukları kırsal alanda yaşamlarını sürdürmek istemekte, yaşam koşullarının daha iyi olabilmesi için de düzenli gelirlerinin olmasını veya yetiştirdikleri ürünlerinin gerçek değerinde satılmasını beklemektedir. Bu noktada denilebilir ki; bir taraftan yerel halk ve turistlerin istemesi, diğer taraftan da yatırımcıların bu istekleri görerek harekete geçmeleri, kırsal turizm gelişmesinin önünü açacak ve olumlu etkileri beraberinde getirecektir. Bu etkiler; yöre halkının bölgede kalması, yaşam koşullarının iyileşmesi, kültürlerini kendi yaşadıkları yerde devam ettirmeleri ve bölgesel olarak kalkınmanın sağlanması, şeklinde kısaca özetlenebilir.

Kırsal turizmle ilgili en önemli tedirginlik, gelen turistlerin yörenin kültürel değerlerini yıpratacağı konusundadır. Ayrıca Fethiye'ye gelen turist profilinden yerel halkın pek memnun olmadığı anlaşılmakta, herşey dahil sisteminden rahatsızlık duydukları görülmektedir. Katılımcıların cevaplarından elde ettiğimiz önemli bir sonuç da kitle turizmine yönelik betonlaşmanın yörelere verdiği ve verebileceği potansiyel zararlarla ilgili endişeleridir. Yöre halkının kitle turizmine yönelik bir yapılaşmaya sıcak bakmadığı net şekilde görülmektedir. Bu noktada yoğun yapılaşma gerektirmeyen, turizm arz kaynaklarına minimum düzeyde olumsuz etkisi olacak kırsal turizm faaliyetlerinin yörede yürütülmesinin doğruluğu bir kez daha karşımıza çıkmaktadır.

Mülakata katılan işletmelerle ilgili bulgulara bakıldığında; daha önce kitle turizmiyle uğraşan bu işletmelerin yörenin ihtiyaçları doğrultusunda kırsal turizm faaliyetlerine yöneldiği gözlenmektedir. İşletme sahipleri, o yörede yaşayan ve kültürel değerlerini ve hayat tarzlarını işletmelerine taşıyan insanlar olduklarını ifade etmişlerdir. İşletme sahiplerinin temelde, kitlesel turistik talebe yönelik turistik arzın her bölgede benzer şekilde düzenlenmesine karşı çıktıkları görülmektedir. Buna karşılık bozulmamış turistik arz değerlerine ilgi gösterecek turistik talebin o yöreye çekilmesi gerektiğine inandıkları, bu turizm türünün yerel halka maksimum fayda sağlayacak şekilde yürütülmesi gerektiğini vurguladıkları görülmüştür. İşletme sahipleri, kırsal turizm açısından kırsal yaşam tarzının, kültürel dokunun ve el sanatlarının yaşatılması gerektiğine işaret etmektedirler. Fakat bugün hızla küreselleşen dünyada kırsal alanlarda yaşayan insanlar da

teknolojilerin nimetlerinden büyük ölçüde yararlanmakta, geçmişin mirasını taşıyan kültürel dokunun değerlerini ister istemez tüketim toplumunun değerleriyle zaman içinde değiştirmektedirler. Bu noktada kırsal dokuyu tamamen korumak mümkün olmasa da en azından insanların kırsal yaşam tarzlarını devam ettirmelerini teşvik etmek şarttır.

Kırsal turizm faaliyetlerine yönelmiş bir işletme sahibi profilini şöyle çizmektedir: Kendi ihtiyaçlarından yola çıkarak Fethiye yöresinin kırsal yapısını çok beğenmesi, kentsel hayat tarzından sıkılmış bir insan olması. Buradan hareketle, kırsal turizm türüne hem yatırımcı hem de müşteri olarak ilgi duyan kitlenin, çevresel değerlerin korunması konusunda hassas ve doğayla bütünleşmeye istekli bireyler olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, işletme sahipleri sıcak insan ilişkilerle kırsal turizmin kitle turizmden ayrıldığını, kırsal turizm faaliyetlerine katılan insanların kentsel hayatta eksikliğini çektiği insan ilişkilerinde samimiyet ve güveni bu ortamda bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu noktada kırsal turizmin, insanların psikolojik doyum sağlamalarına olanak veren boyutu ön plana çıkmaktadır.

Kırsal turizmle uğraşan işletmelerin gerçekleştirdiği faaliyetlere bakıldığında, kırsal turizm faaliyetlerinin çeşitlilik arz ettiği gözlenmektedir. Turistlerin tarımla, hayvancılıkla ilgili işlerde çalıştırılması, kırsal ürünleri tüketmeleri, kırsal alanlarda fotoğraf çekmeleri, yerel araç gereçleri kullanmaları, el sanatı ürünleri satın almaları, kırsal turizm faaliyetlerinden bazılarıdır. Bu faaliyetlere katılanların temel amacı, kırsal yaşamla bütünleşme olduğu için, burada kitlesel turizm faaliyetleri gibi sadece tüketime dayalı bir yapı değil, hem katılım (üretim) hem tüketime yönelik bir yapı mevcuttur.

Fethiye'nin kırsal turizm açısından çok önemli değerlere sahip olduğunu ve bu yapısıyla yörenin gelecekte kırsal turizm merkezi olma potansiyeline taşıdığını düşünen işletme sahipleri, devlet tarafından bir kırsal turizm planlaması yapılmamasından ve kırsal turizm konusunda teşviklerin oluşturulmamasından şikâyetçidirler. Katılımcılar yöre halkının kırsal turizme daha aktif katılımının sağlanması ve halkın kırsal turizm konusunda bilinçlendirilmesi için devletin çeşitli projeler gerçekleştirmesi gerektiğine inanmaktadırlar.

Çalışmanın bulgularından hareketle Fethiye'de turizm sektörünün ekonomik etkinliğinin artması ve buna bağlı olarak turizmin tarım üzerindeki olumlu etkilerinin çoğalması ve kırsal turizmin gelişebilmesi için şu çalışmaların yapılması önerilebilir:

- Fethiye'de turizm ve tarımın bütünleşmesi sağlanmalı, üretim pazar koşullarına yönlendirilmelidir.

- Çiftçiler, tarımsal çeşitliliğin ve doğal çevrenin, kırsal kültürel mirasın korunmaya değer olduğu konusunda bilinçlendirilmelidir.
- Çiftçiler tarım yanında aynı zamanda turizmin de içinde yer almalıdırlar.
- Tarımsal turizm ürünlerinin ve hizmetlerinin tanıtımı yapılmalıdır.
- Kırsal turizm arz potansiyelinin yüksek olduğu yörelerde yerel halka eğitim verilmeli ve bu eğitim programları Türk kültürü ve tarihi, halkla ilişkiler, turizm, tanıtma, yabancı dil, vb. konularla ilgili olmalıdır.
- Kırsal turizm arzının olduğu yerlerde köy yolları, içme suyu, kanalizasyon ve arıtma tesisleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Kırsal turizm faaliyetlerinin yoğun olduğu yörelerde (Yanıklar ve Faralya köyleri, Karaçulha ve Seki kasabaları) yeni kırsal turizm işletmeleri açılmalıdır. Bu tür yatırımların artması aynı zamanda tarımsal ürünlere olan talebin de artması anlamına geldiği için hem özel hem de kamu yatırımları özendirilmelidir.
- Kırsal turizmin uygulandığı yörelerde aile pansiyonculuğu yapanlara, arazisini dinlenme (rekreasyon) veya kamping amaçlı kullananlara devlet tarafından kredi ve destek verilmelidir.
- Kırsal turizmin faaliyetleri içinde özellikle ev kadınlarının el becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlanmalı ve bu kadınlara yöresel yiyecek-içecek üretimleri konusunda kurslar verilmelidir.
- Kırsal turizmin yoğun olduğu bölgelerde istihdamda yöre halkına öncelik verilmelidir.
- Kırsal turizm hakkında tanıtım yapılmalı ve yerli ve yabancı tur operatörleri davet edilmelidir.
- Kırsal bölgede yerel halk tarafından üretilen el sanatları ve diğer yöresel ürünleri pazarlama faaliyetlerine ağırlık verilmelidir.
- Yörede turizm bilinci geliştirilmelidir.
- Yöredeki sosyo-kültürel ve doğal çevre değerleri sürdürülebilir bir turizm anlayışıyla korunmalıdır.

Türkiye'nin küresel turizm pazarında birçok rakip ülkeye göre doğal, iklimsel ve sosyo-kültürel üstünlükleri bulunmaktadır. Bu üstünlüklerden dolayı Türkiye'nin gelişen dünyada, hatta gelişen turizm sektöründe yerini sağlamlaştırabilmesi için turizmde çeşitlendirmeye gidilmesi ve bu kapsamda da kırsal turizme muhakkak yer verilmesi gerekmektedir. Bu noktada, Türkiye'de kırsal turizm açısından çekiciliğe sahip bölgelerin bir kırsal turizm destinasyonu haline getirilmelisi önem kazanmaktadır. Lebe ve Milfelner (2006) çalışmalarında bu amaca hizmet edecek kırsal bölgelerin

yapısını dikkate alan bir destinasyon yönetim organizasyonunun kurulmasının öneminden bahsetmiştir. Bu yapılanmanın gerçekleştirilmesi kırsal bölgelerde turizmin dengeli bir şekilde gelişmesine katkı sağlayabilir. Ayrıca, kırsal turizmin uygulanabileceği bölgeler hakkında araştırmalar yapılarak, bu bölgeler hakkındaki farkındalık artırılmalı ve politikalar, planlar ve projeler bu araştırmalarla desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

Akça, H., Esengün, K. ve Sayılı, M. (2001). Kırsal Alanların Kalkındırılmasında Kırsal Turizmin Rolü. *Standart Dergisi*, 40(470): 29-35, Ankara.

Bramwell, B. ve Lane, B. (1994). "Rural tourism and sustainable rural development", *Proceedings from the Second International School of Rural Development, University College, Galway, Ireland*, Channel View Books, London.

Cengiz, T. ve Çelem, H., (2003). Kırsal Kalkınmada Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) Yönteminin Kullanımı, *K.A.Ü. Orman Fakültesi Dergisi*, 4(1-2): pp.144-153.

Clark, J. (1996). *Kalkınmanın Demokratikleşmesi*, (Çev: Serpil Ural). Ankara: TÇV Yayınları

Clarke, J., Denman, R., Hickman, G. ve Slovak, J. (2001). Rural Tourism in Roznava Okres: A Slovak Case Study, *Tourism Management*, Vol: 22, Elsevier Science Ltd.

Çeken, H., Karadağ, L. ve Dalgın, T., (2007). Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 7(1): pp.1-14.

Çeltek, E. (2004). Kırsal Turizm ve Tokat İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin SWOT Analizi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Sakarya.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2000). *Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı*, Ankara.

Euro B. (1998). Facts and Figures on The Europeans' Holiday, Euro Barometer for DG XX111, Brussels: European Commission.

European Commission (EC) (1999). *Towards Quality Rural Tourism*, Enterprise Directorate General, Brussels: Tourism Unit.

Gülçubuk, B. (1997). Kırsal Kalkınma Çalışmalarında Türkiye Kalkınma Vakfı'nın Yeri ve İşlevi, (Basılmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

Halbway, C. J. ve Taylor, N. (2006). *The Business of Tourism Seventh Edition*. England: Prentice Hall.

Heneghan, M. (2002). Structures and Processes in Rural Tourism, Rural Development Conference, (12 Aralık 2009) <http://www.teagasc.ie/publications/2002/ruraldev2002/paper08.asp> adresinden alınmıştır.

Lebe, S. S. ve Milfelner, B. (2006). Innovative Organisation Approach To Sustainable Tourism Development In Rural Areas, *Kybernetes*, 35 (7/8): pp. 1136-1146

OECD (1994). *Tourism Strategies And Rural Development*, Organisation For Economic Operation and Development, Paris.

Olalı, H. ve Timur, A. (1988). *Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri*, İzmir: Ofis Ticaret Matbaacılık San. Ltd. Şti.

Soykan, F. (1999). Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, (10): 67-75.

Soykan, F. (2002). Kırsal Turizmin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Türkiye. *Türkiye Dağları I. Ulusal Sempozyumu*,: 154–159.

Soykan, F. (2006). Avrupa’da Kırsal Turizme Bakış Kazanılan Deneyim, II. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, ss.72-73, 20-22 Nisan.

Uçar, M., H. Çeken ve Ş. Ökten, (2010). *Kırsal Turizm ve Kırsal Kalkınma: Fethiye Örneği*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Yıldırım, A., H. Şimşek, (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yu, L. (1999). *The International Hospitality Business, Management and Operation*, The Haworth Pres Inc, London.

http://www.fethiye.gov.tr/default_B1.aspx?content=194, Erişim Tarihi: 13.11.2010